

La prevenció
a mà!

Glossari bàsic
Salut reproductiva
i prevenció de riscos laborals

**La prevenció
a mà!**

**Glossari bàsic
Salut reproductiva
i prevenció de riscos laborals**

Edita: UGT de Catalunya

Disseny i maquetació: Juan A. Zamarripa

Fotografia: Marta Juan (portada); Julian Rees/Pixabay (contraportada)

Amb la col·laboració del Servei Lingüístic de la UGT de Catalunya

Dipòsit legal: 30320-2018

Imprès per Grup Artyplan, S.A.

Avaluació de riscos laborals

És l'estimació dels riscos laborals associats a cada lloc de treball a què estan exposats els treballadors i treballadores.

Segons l'article 16 de la Llei de prevenció de riscos laborals, «l'acció preventiva en l'empresa ha de ser planificada per l'empresa a partir d'una avaluació inicial dels riscos per a la seguretat i la salut dels treballadors, que s'ha de dur a terme, amb caràcter general, tenint en compte el tipus d'activitat i en relació amb els qui estiguin exposats a riscos especials».

L'article 26 de la mateixa llei estableix que l'avaluació de riscos ha de comprendre la determinació de la naturalesa, el grau i la durada de l'exposició de qualsevol persona treballadora i en concret de les treballadores en situació d'embaràs o part recent, o en període d'al·letament, als agents, procediments o condicions de treball que puguin influir negativament en la salut de les treballadores, del fetus, o del lactant, en qualsevol activitat susceptible de presentar un risc.

Les treballadores embarassades o en període de lactància han de conèixer els riscos del seu lloc de treball i, per tant, els resultats de l'avaluació de riscos de totes les tasques que realitzin en el seu lloc de treball.

UGT Catalunya. «Gestió de la prevenció: La evaluació de riesgos». Tríptic. 2011. <https://is.gd/xojUxw>

Agents cancerigen, mutagènic i teratogènic

S'anomena **agent cancerigen** a qualsevol agent físic, químic o biològic que pot produir un càncer en l'organisme. S'entén com a **agent mutagen** aquella substància o preparat que pot produir una alteració en el material genètic de les cèl·lules, i com a **agent teratogen** a aquella substància o preparat que pot produir alteracions en el fetus durant el seu desenvolupament intrauterí.

Tots tres tipus de substàncies es regulen pel Reial decret 665/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens durant el treball i afecten tant dones com homes. La normativa estableix que les dones treballadores o en lactància no poden estar en contacte amb aquests agents.

Canvi de lloc de treball per risc durant l'embaràs i el període d'al·letament

L'article 26 de la Llei de prevenció de riscos laborals diu que quan l'adaptació de les condicions o del temps de treball no sigui possible o, malgrat aquesta adaptació, quan les condicions d'un lloc de treball puguin influir negativament en la salut de la treballadora embarassada o del fetus, i així ho certifiquin els serveis mèdics de l'Institut Nacional de la Seguretat Social o de les mútues col·laboradores de la Seguretat Social amb l'informe del metge d'atenció primària del Servei Nacional de la Salut que assisteixi facultativament la treballadora, aquesta ha de desenvolupar un lloc de treball o una funció diferent i compatible amb el seu estat. L'empresa ha de determinar, amb consulta prèvia als representants dels treballadors, la relació de llocs de treball exempts de riscos a aquest efecte.

El canvi de lloc o funció s'ha de dur a terme d'acord amb les regles i els criteris que s'apliquen en els supòsits de mobilitat funcional i tindrà efectes fins al moment en què l'estat de salut de la treballadora li permeti la reincorporació en el lloc anterior.

En el cas que, fins i tot aplicant les regles assenyalades en el paràgraf anterior, no hi hagi cap lloc de treball o funció compatible, la treballadora pot ser destinada a un lloc que no correspongui al seu grup o categoria equivalent, si bé conserva el dret al conjunt de retribucions del seu lloc d'origen.

<https://is.gd/tc06oP>

Comitè de seguretat i salut

És l'òrgan paritari i col·legiat de participació destinat a la consulta regular i periòdica de les actuacions de l'empresa en matèria de prevenció de riscos. Es constitueix en les empreses o centres de treball que tenen 50 treballadors o més. Està format pels delegats i delegades de prevenció i per representants de l'empresa. Les competències i facultats dels comitès de seguretat i salut es descriuen a l'article 39 de la Llei de prevenció de riscos laborals.

UGT de Catalunya. «Gestión de la prevención: el Comité de Seguridad y Salud». Tríptic. <https://is.gd/YgZgkD>

Delegat o delegada de prevenció

Segons l'article 35.1 de la Llei de prevenció de riscos laborals, els delegats i delegades de prevenció són els representants dels treballadors amb funcions específiques en matèria de prevenció de riscos en el treball. Les seves competències i facultats s'estableixen a l'article 36 de la mateixa llei.

El delegat o delegada de prevenció és l'enllaç entre l'empresa i els treballadors i treballadores, i pot intervenir donant suport a les treballadores embarassades, a les que hagin donat a llum recentment o a les que es trobin en període d'al·letament, en totes aquelles gestions i tràmits que hagi de realitzar amb l'empresa, assessorant-les i acompanyant-les en el procés.

UGT de Catalunya. «Gestión de la prevención: Delegados y delegadas de prevención». Tríptic. 2011. <https://is.gd/XP9qCS>

Dret d'assistència a exàmens prenatals i tècniques de preparació al part

Segons l'article 26.5 de la Llei de prevenció de riscos laborals, les treballadores embarassades tenen dret a absentar-se de la feina, amb dret a remuneració, per sotmetre's a exàmens prenatals i tècniques de preparació al part, amb avís previ a l'empresa i justificació de la necessitat que s'efectuïn dins de la jornada de treball.

Embaràs de risc

Es refereix a una situació clínica de l'embaràs que suposa un risc per a la mare o per al seu fill, però que no està relacionat amb la feina. Quan l'evolució clínica de l'embaràs presenta problemes perquè es considera un embaràs de risc –sigui per l'edat de la mare, perquè pateixi hipertensió, diabetis, patologia materna infecciosa, per un risc genètic, per embaràs múltiple, etc.– la treballadora es troba en situació d'incapacitat temporal per malaltia comuna.

No hem de confondre l'embaràs de risc, en què els riscos no estan relacionats amb la feina, amb el risc en el lloc de treball durant l'embaràs, referits als riscos derivats del treball (riscos químics, biològics o ergonòmics, o d'altres com el soroll, les vibracions, les radiacions, etc.).

Etiquetatge de productes

Els productes químics poden influir negativament en la salut de les treballadores embarassades o en període de lactància natural, del fetus o del nen durant el període de lactància natural. El Reglament CE 1272/2008 (CLP) sobre classificació, etiquetatge i envasament de substàncies i mescles, ha suposat l'aplicació a la UE del sistema mundial (harmonitzat) de classificació i etiquetatge de productes químics. Aquesta normativa estableix que les substàncies o productes han de dur en el seu envàs una etiqueta on aparegui una nomenclatura que determini els efectes del producte sobre la persona en utilitzar aquestes substàncies. Les principals frases de l'etiquetatge per als riscos relacionats amb la reproducció i el treball són:

- H340 Pot provocar defectes genètics.
- H341 Se sospita que provoca defectes genètics.
- H350 Pot provocar càncer.
- H351 Se sospita que provoca càncer.
- H360 Pot perjudicar la fertilitat o danyar el fetus.
- H361 Se sospita que perjudica la fertilitat o pot danyar el fetus.
- H362 Pot perjudicar els nens alimentats amb llet materna.

UGT de Catalunya. «Nueva clasificación y etiquetado de sustancias y mezclas químicas». Quadern. 2010. <https://is.gd/plZ1Yy>

Fetus

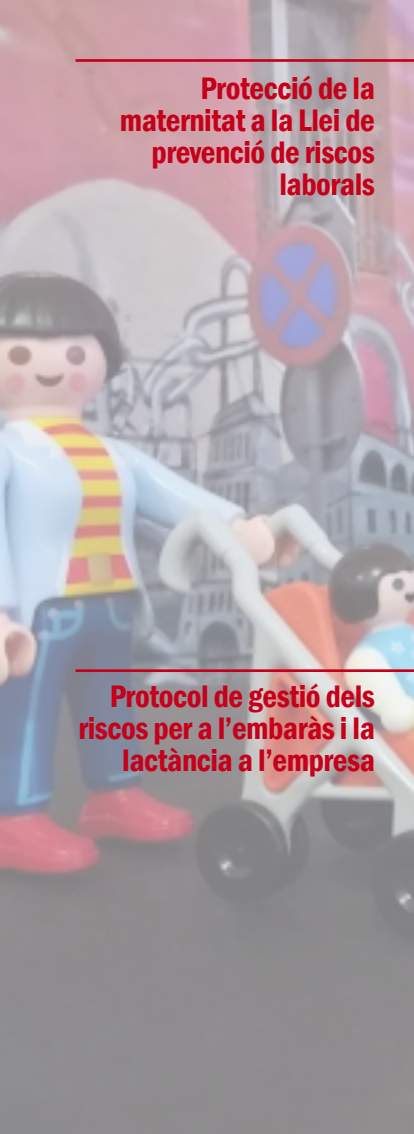
Embrió humà des dels 14 dies de gestació fins al naixement.

En el dret espanyol, el fetus adquireix personalitat en el moment del naixement amb vida, una vegada produït el despreniment sencer del si matern, segons estableix l'article 30 del Codi Civil.

Llei de prevenció de riscos laborals

La Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals, té l'objectiu de determinar el cos bàsic de garanties i responsabilitats necessari per establir un nivell adequat de protecció de la salut dels treballadors i treballadores davant els riscos generats per les condicions de treball, i això en el marc d'una política coherent, coordinada i eficaç de prevenció dels riscos laborals.

Aquesta llei conté dos articles que fan referència específicament a la salut reproductiva de les treballadores i treballadors. L'article 25 garanteix la prevenció a les exposicions que poden ser nocives per a la procreació, en els aspectes relacionats tant amb la fertilitat com amb el desenvolupament saludable de la descendència. L'article 26 garanteix la prevenció a les exposicions que poden ser especialment nocives per a la maternitat.

Protecció de la maternitat a la Llei de prevenció de riscos laborals

La protecció de la maternitat des del punt de vista de la prevenció de riscos a la feina es regula a l'article 26 de la Llei de prevenció de riscos laborals. Aquest article fa referència a l'obligació de l'empresa de determinar, a través de l'avaluació de riscos, els agents, procediments o condicions de treball que puguin influir negativament en la salut de les treballadores embarassades, de les treballadores que hagin donat a llum recentment o de les que es trobin en període d'al·lactament, o que puguin afectar la salut del fetus, del noutat o el desenvolupament correcte de l'embaràs o de la lactància. Si es detecta qualsevol risc o repercussió en la seguretat i la salut, l'empresa ha d'adoptar totes les mesures necessàries per evitar-ne l'exposició.

En aquest article també s'estableix el dret de les treballadores embarassades d'assistir a exàmens prenatals i tècniques de preparació al part.

Protocol de gestió dels riscos per a l'embaràs i la lactància a l'empresa

Protocol creat per l'organització de l'empresa i amb la col·laboració dels representants dels treballadors i treballadores on s'estableixen les pautes d'actuació per a la gestió dels riscos per a l'embaràs i la lactància a l'empresa.

Relació de llocs de treball exempts de risc per a treballadores embarassades, en període de lactància o que han donat a llum recentment

En la normativa de prevenció de riscos laborals s'indica que l'empresa ha de determinar els llocs de treball exempts de riscos per a les dones embarassades, que han donat a llum recentment o estan en situació de lactància natural. Aquesta relació de llocs de treball s'ha d'elaborar a partir de l'avaluació inicial i després d'haver consultat les representants dels treballadors i treballadores, i s'ha de mantenir actualitzada d'acord amb els canvis en l'avaluació de riscos.

Risc laboral

Segons l'article 4 de la Llei de prevenció de riscos laborals, **risc laboral** és la possibilitat que un treballador pateixi un determinat dany derivat de la feina. Per qualificar un risc des del punt de vista de la seva gravetat, s'ha de valorar conjuntament la probabilitat que es produeixi el dany i la seva severitat. Parlem de **risc durant l'embaràs** quan ens referim a una situació en què hi ha un risc específic associat al lloc de treball.

En l'annex VII del Reial decret 298/2009, de 6 de març, que va modificar el Reial decret 39/1997, de 17 de març, pel qual s'aprova el Reglament dels serveis de prevenció, s'estableix una llista no exhaustiva d'agents, procediments i condicions de treball que poden afectar la salut de les dones embarassades o en període de lactància natural, del fetus o del lactant, respecte als quals s'ha d'avaluar l'exposició, mentre que en l'annex VIII es recullen els agents i les condicions de treball en què no hi pot haver risc d'exposició.

Salut laboral

Suspensió de contracte per contingències professionals derivades del risc durant l'embaràs i la lactància natural

Segons l'Organització Mundial de la Salut, és l'estat de complet benestar físic, mental i social en el treball, i no solament l'absència d'afeccions o malalties relacionades amb la feina que desenvolupa el treballador o treballadora.

Segons l'article 26.3 de la Llei de prevenció de riscos laborals, si hi ha riscos al lloc de treball i el canvi de lloc no és tècnicament o objectivament possible, o no es pot exigir per motius justificats, es pot declarar el pas de la treballadora afectada a la situació de suspensió del contracte per risc durant l'embaràs, que preveu l'article 45.1.d de l'Estatut dels treballadors, durant el període necessari per a la protecció de la seva seguretat o salut i mentre persisteixi la impossibilitat de reincorporar-se al seu lloc anterior o a un altre lloc compatible amb el seu estat.

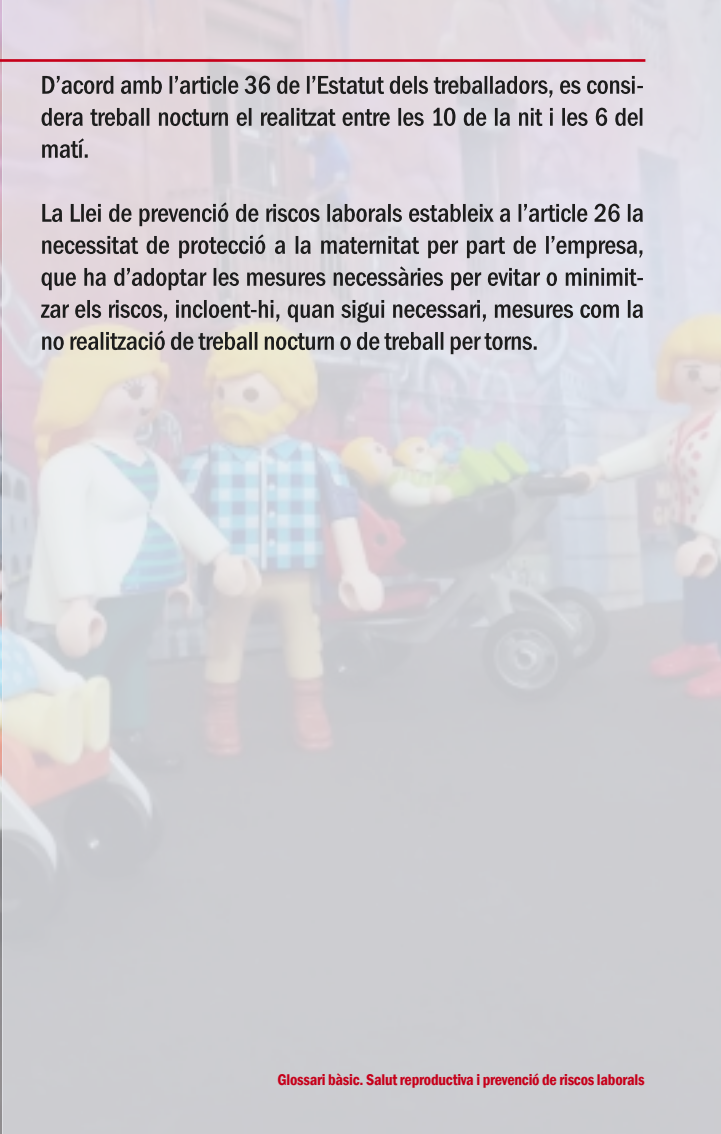
La prestació o el subsidi per risc durant l'embaràs i la lactància natural és una suspensió temporal del contracte de treball prevista per a les situacions en què hi hagi riscos laborals per a la salut de les dones embarassades o en període de lactància o per a la seva descendència, en el cas que no es pugui eliminar el risc o canviar la treballadora a un lloc de treball sense risc.

L'entitat gestora o la mútua d'accidents de treball i malalties professionals de la Seguretat Social que cobreix les contingències professionals de l'empresa gestiona directament aquesta prestació, ja que es tracta d'una prestació més derivada de les contingències professionals. La prestació econòmica és del 100% de la base reguladora establerta per a la incapacitat temporal derivada de contingències professionals.

Treball nocturn

D'acord amb l'article 36 de l'Estatut dels treballadors, es considera treball nocturn el realitzat entre les 10 de la nit i les 6 del matí.

La Llei de prevenció de riscos laborals estableix a l'article 26 la necessitat de protecció a la maternitat per part de l'empresa, que ha d'adoptar les mesures necessàries per evitar o minimitzar els riscos, incloent-hi, quan sigui necessari, mesures com la no realització de treball nocturn o de treball per torns.

Vigilància de la salut

Conjunt d'activitats que inclouen la recollida, l'anàlisi i la interpretació sistemàtica de dades de salut dels treballadors i treballadores amb la finalitat de protegir la salut i prevenir les malalties derivades del treball, i per influir i orientar l'acció preventiva de l'empresa. Els objectius principals són el seguiment de la repercussió de les condicions de treball sobre la salut, la detecció precoç de les malalties professionals (danys i lesions derivades de l'activitat laboral) i com a conseqüència, l'avaluació de l'efectivitat del sistema de prevenció.

L'article 22 de la Llei de prevenció de riscos laborals sobre vigilància de la salut, estableix que l'empresa ha de garantir als treballadors la vigilància periòdica del seu estat de salut segons els riscos inherents a la feina.

UGT de Catalunya. «La vigilància de la salud y los delegados de prevención». Quadem. 2015. <https://is.gd/zFI8UO>

UGT de Catalunya. «Trabajadores y vigilancia de la salud». Tríptico. 2014. <https://is.gd/eXH2Nv>

Publicacions

UGT de Catalunya. «Gestión de la prevención: embarazo, lactancia y parto reciente». Tríptico. 2014. <https://is.gd/6yveXU>

UGT de Catalunya. «Guia per a la prevenció de riscos laborals: treball, reproducció i maternitat». Quadern. 2009. <https://is.gd/eQwtzR>

UGT de Catalunya. «Preguntas frecuentes sobre embarazo, maternidad y lactancia en el trabajo». Quadern. 2013. <https://is.gd/Xt4Gwg>

UGT de Catalunya. «Subsidio por riesgo en el puesto de trabajo por embarazo y lactancia natural: pautas de actuación». Tríptico. 2014. <https://is.gd/wtNpYO>

Totes les publicacions referenciades les podeu trobar a: www.ugt.cat/seccions/salut-laboral/

Fonts consultades

Estatut dels Treballadors

<https://is.gd/Y81Z2s>

Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals

<https://is.gd/tc06oP>

Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes

<https://is.gd/IJ61UD>

Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo

www.insht.es/portal/site/Insht/

Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo. NTP 915: «Embarazo, lactancia y trabajo: vigilancia de la salud». [2011]

www.insht.es/InshtWeb/Contenidos/Documentacion/NTP/NTP/Ficheros/891a925/915w.pdf

Organització Mundial de la Salut

www.who.int/es/

Reial decret 298/2009, de 6 de març, pel qual es modifica el Reial decret 39/1997, de 17 de gener, pel qual s'aprova el Reglament dels serveis de prevenció, en relació amb l'aplicació de mesures per promoure la millora de la seguretat i de la salut en el treball de la treballadora embarassada, que hagi donat a llum o en període de lactància

www.boe.es/boe_catalan/dias/2009/03/07/pdfs/BOE-A-2009-3905-C.pdf

Altres títols de la col·lecció «La prevenció, a mà!»

UGT de Catalunya. «Glossari bàsic de prevenció de riscos laborals per als delegats i delegades de prevenció». [2017]

www.ugt.cat/glossari-basic-de-prevencio-de-riscos-laborals/

UGT de Catalunya. «Glossari bàsic de mútues». [2017]

www.ugt.cat/glossari-basic-de-mutues/

Oficina Tècnica de Prevenció de Riscos Laborals (OTPRL)

Rambla del Raval, 29-35, 4t

08001 Barcelona

Tel.: 93 304 68 33 / 32 93 329 82 73

otprl@catalunya.ugt.org

www.ugt.cat/salutlaboral

L'Oficina Tècnica de Prevenció de Riscos Laborals (OTPRL) és una eina sindical per promoure la millora de les condicions de seguretat i salut dels treballadors i treballadores a la feina a través d'accions d'informació, assistència tècnica, divulgació i promoció del compliment de la normativa de prevenció de riscos laborals.

L'OTPRL ofereix informació, suport i assessorament a les persones interessades en la salut laboral i en concret sobre temes relacionats amb la salut reproductiva, i de forma prioritària, als delegats i delegades de prevenció, per desenvolupar amb la màxima eficàcia totes les competències i facultats que la Llei de prevenció de riscos laborals els atorga.

Us oferim:

- Un servei d'assessorament en prevenció personalitzat per a les treballadores embarassades i en període de lactància dut a terme per un grup de tècnics en prevenció experts en les diferents especialitats preventives i el món sindical.
- Assessorament presencial amb cita prèvia a Barcelona:
 - via telefònica (93 304 68 32/33)
 - via correu electrònic (otprl@catalunya.ugt.org)
 - i a través de la web www.ugt.cat: www.ugt.cat/consulteres-de-prevencio-de-riscos-laborals/
- La resolució de consultes tècniques sobre PRL: elaboració d'informes, documents, cartes, estudis, denúncies, etc., per afavorir el compliment de la normativa i la participació de les persones treballadores en la implantació de la prevenció en les empreses.
- Les nostres publicacions de PRL: tríptics, guies, revista trimestral Sense Risc, articles de premsa, novetats i notícies del món de la prevenció i altres eines preventives disponibles a la web de la UGT de Catalunya, www.ugt.cat.
- Xerrades, jornades i actes divulgatius sobre novetats en matèria de prevenció de riscos laborals.
- Un servei d'informació i documentació (bibliografia, legislació, guies tècniques, etc.).

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Notes